

ПРАВИЛНИК
О СТАНДАРДИМА КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ПРОФЕСИЈУ ВАСПИТАЧА И ЊЕГОВОГ ПРОФЕСИОНАЛНОГ
РАЗВОЈА

("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 16/2018)

Члан 1

Овим правилником утврђују се Стандарди компетенција за професију васпитача и његовог професионалног развоја.

Стандарди компетенција из става 1. овог члана одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије - Просветном гласнику".

СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА
ЗА ПРОФЕСИЈУ ВАСПИТАЧА И ЊЕГОВОГ ПРОФЕСИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Стандарди компетенција за професију васпитача и његовог професионалног развоја дефинисани су на основу Стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године ("Службени гласник РС", број 107/12), Закона о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88/17 и 27/18 - др. закон), Правилника о Општим основама предшколског програма ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 14/06), Закона о предшколском васпитању и образовању ("Службени гласник РС", бр. 18/10, 101/17 и 113/17 - др. закон) и документа Европске комисије о компетенцијама васпитача (*Competence Requirements in Early Childhood Education and Care*, 2011).

Дефинисање стандарда компетенција васпитача заснива се на принципима предшколског васпитања и образовања који су дати у Закону о предшколском васпитању и образовању, и то су:

- 1) доступност: једнако право и доступност свих облика предшколског васпитања и образовања, без дискриминације и издвајања по основу пола, социјалне, културне, етничке, религијске или друге припадности, месту боравка, односно пребивалишта, материјалног или здравственог стања, тешкоћа и сметњи у развоју и инвалидитета, као и по другим основама, у складу са законом;
- 2) демократичност: уважавање потреба и права деце и породице, укључујући право на уважавање мишљења, активно учешће, одлучивање и преузимање одговорности;
- 3) отвореност: грађење односа са породицом, другим деловима у систему образовања (школа), заједницом (институцијама културе, здравства, социјалне заштите), локалном самоуправом и широм друштвеном заједницом;
- 4) аутентичност: целовит приступ детету, уважавање развојних специфичности предшколског узраста, различитости и посебности, неговање игре као аутентичног начина изражавања и учења предшколског детета, ослањање на културне специфичности;
- 5) развојност: развијање различитих облика и програма у оквиру предшколске делатности у складу са потребама деце и породице и могућностима локалне заједнице, континуирано унапређивање кроз вредновање и самовредновање, отвореност за педагошке иновације.

Компетентност васпитача се у Стратегији развоја образовања у Србији и у међународним документима образовне политике из домена предшколског васпитања препознаје као једна од кључних димензија квалитета образовања. Дефинисањем стандарда компетенција васпитача стварају се претпоставке за развијање квалитета предшколског васпитања и образовања кроз усаглашено деловање на плану система образовања, плану предшколске установе и на индивидуалном плану професионалног развоја васпитача, а у правцу развијања овако дефинисаних компетенција.

Стандарди компетенција васпитача су смернице које су намењене:

- доносиоцима одлука у области предшколског васпитања и образовања при креирању системских мера и активности којима се подржава развој овако схваћене компетентности васпитача;
- креаторима програма иницијалног образовања васпитача и система акредитације;
- систему професионалног развоја (увођење у посао, полагање испита за лиценцу, стручно усавршавање и напредовање);
- просветним саветницима у развијању система подршке практичарима за развијање компетенција;
- руководиоцима и стручној служби предшколских установа у креирању стручног усавршавања и средине којом се подржава рефлексивна пракса васпитача;
- васпитачима за процену властитих компетенција, планирање и праћење свог професионалног развоја у циљу развоја професионалне праксе.

ЗНАЊА	УМЕЊА	ВРЕДНОСТИ
<p>Знања о холистичкој природи развоја детета: узајамној зависности и условљености социјалног, емоционалног, когнитивног, моторног развоја и развоја говора</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ствара сигурно окружење у коме је дете психофизички заштићено. - Гради односе повезаности са децом кроз уважавање дететових осећања, иницијативе и доприноси развоју самосталности и самоконтроле код детета. - Развија осећање сигурности код детета кроз односе поверења, предвидљивости, уважавања и усклађености детета са окружењем. - Посматра и слуша децу ради уочавања и разумевања развојних потреба, интересовања и могућности детета. - Оснажује дете за суочавање са конфликтима, стресом, проблемима и новим ситуацијама и изазовима. - Систематски прати дечје напредовање кроз заједничко (са децом и родитељима) документовање активности, процеса и продуката и њихово интерпретирање, као основе за развијање програма и сопствене праксе. - Планира и реализује пројекте и теме које су смислене деци, у складу са дечјим потребама, могућностима и интересовањима, којима се подржава холистички развој и добробит детета. - Препознаје потребу за додатном подршком деци у васпитању и образовању и развија стратегије за подршку њиховом развоју и активном учешћу у групи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Усмереност на добробит детета подршком његовим могућностима и партиципацији (активном учешћу) у животу вртића - Целовито сагледавање повезаности процеса бриге, неге, васпитања и образовања - Уважавање различитости и посвећеност инклузивном приступу образовању
<p>Знања о различитим стратегијама учења деце Знања из области различитих наука, уметности и културе као извора садржаја у развијању васпитно-образовног програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Креира и организује подстицајну (физичку и социјалну) средину за учење. - Развија пројекте на основу праћења деце, засноване на учењу кроз истраживања, размену и сарадњу међу децом. - Подстиче и подржава дечје иницијативе и изборе. - Подржава игру кроз одговарајућу опремљеност полуструктурираним и неструктурираним материјалима, богаћењем дечјег искуства и равноправним учешћем са децом у игри. - Развија програм усмерен на кључне компетенције за целоживотно учење (различите врсте ране писмености, диспозиције за учење и социјалне компетенције). - Развија програм ослањајући се на разноврсне изворе садржаја: аутентична искуства деце, различите животне ситуације, културу, науку, уметност, технологију, екологију, спорт и др. - Пружа персонализовану и индивидуалну подршку учењу деци која имају потребу за додатном подршком у васпитању и 	<ul style="list-style-type: none"> - Сагледавање детета као активног, компетентног актера и протагонисту властитог учења - Приступ учењу као заједничкој конструкцији (кокострукцији) знања и као отвореном процесу који омогућава активно учешће и подстиче даље учење - Оријентација на интегрисани приступ учењу - Игра као јединствени чин у коме се активирају сви потенцијали детета - Стваралаштво као суштинско људско својство

	образовању и њиховом укључивању у активности.	
Знања о комуникацији и партиципацији деце	<ul style="list-style-type: none"> - Слуша и подржава различите начине изражавања деце (цртање, градња у простору, плес, покрет, звук и глас, причање и др.). - Приближава деци локално, национално и културно наслеђе човечанства (визуелна уметност, драма, музика, плес, спорт, традиција и др.). - Подстиче и подржава развијање вршњачке заједнице и дечјих пријатељстава. - Подстиче децу за учешће у културном стваралаштву као начину самоизражавања (прављење представа, грађење прича, ликовни и примењени уметнички израз, драмски израз и др.). - Укључује децу у локалне пројекте, догађаје и активности (фестивале, изложбе, спортска догађања, еколошке акције, свакодневни живот заједнице). - Развија педагошка знања преиспитивањем теорије и праксе, кроз праћење, слушање деце и консултовање са њом. 	<ul style="list-style-type: none"> - Уважавање права детета као грађанина која се остварују кроз његову пуну партиципацију у социјалном и културном животу заједнице - Промовисање демократије, солидарности, активизма, креативности, добробити и личног испуњења свих учесника - Развијање социјалног и културног идентитета и осећања припадности код деце кроз партиципацију у вршњачкој заједници, вртићу и локалној заједници - Еколошка свест интегрисана у свакодневне активности и однос према окружењу
Знања о здрављу и нези предшколске деце и о социјалној заштити	<ul style="list-style-type: none"> - Примењује одговарајућу праксу у односу на безбедност, физичко и ментално здравље, хигијенске захтеве, исхрану и заштиту детета, посебно код ризика од занемаривања и злостављања. - Развија навике здраве исхране и оброка као пријатног социјалног доживљаја. 	<ul style="list-style-type: none"> - Целовито сагледавање васпитања као повезаног процеса бриге, неге, васпитања и образовања

Стандарди нису инструмент (чек-листа) за спољашњу евалуацију, већ могу служити као смернице при вредновању компетентности васпитача.

Бити компетентан је више од збира појединачних компетенција као низа издвојених вештина и знања о нечему што појединац мора да поседује да би успешно обављао одређене задатке. Компетентан васпитач је професионалан у свом раду, што подразумева аутономно и одговорно деловање у складу са етичком природом праксе васпитача и комплексном, динамичном и контекстуално условљеном праксом васпитања. Компетентност васпитача се заснива на креативној примени и преиспитивању стручних знања, умења и вредности у променљивом друштвеном и васпитном контексту. Развијање компетентности је процес за који није одговоран само васпитач, већ захтева системски приступ којим се такав процес подржава.

Компетентност васпитача је у овом документу одређена кроз три подручја:

- 1) непосредни рад са децом;
- 2) развијање сарадње и заједнице учења;
- 3) развијање професионалне праксе.

Свако подручје компетентности конкретизовано је кроз више компетенција које су дате у димензијама знања, умења и вредности. Коришћењем термина "умења" (знања да се нешто ради) уместо термина "вештине", истакнута је разлика између техницистичког разумевања васпитног рада, као примене појединачних вештина и етичке природе праксе васпитача која је суштински заснована на вредностима и рефлексивном преиспитивању знања. Сваку компетенцију треба сагледати целовито, кроз знања, умења и вредности и повезану са другим компетенцијама.

1. КОМПЕТЕНТНОСТ ВАСПИТАЧА У НЕПОСРЕДНОМ РАДУ СА ДЕЦОМ

2. РАЗВИЈАЊЕ САРАДЊЕ И ЗАЈЕДНИЦЕ УЧЕЊА

ЗНАЊА	УМЕЊА	ВРЕДНОСТИ
<p>Знања о заједничком учењу и сарадњи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Кроз дијалог са колегама преиспитује и изграђује вредности и уверења о детету и учењу и властиту праксу са циљем континуиране промене праксе и развијања квалитета програма. - Критички преиспитује са колегама културу и структуру дечјег вртића. - Сарађује са колегама из других установа ради размене искустава, заједничког учења и истраживања. - На основу самосталног и заједничког преиспитивања праксе планира и усмерава своје и колективно стручно усавршавање и професионални развој. - Разлике у мишљењу и проблеме у пракси користи као прилике за учење. - У сарадњи са колегама изграђује педагошка знања кроз документовање и заједничко вредновање праксе. - Преузима иницијативу и води активности тима и процес развоја праксе дечјег вртића. - Критички анализира и сагледава могућности и капацитете предшколске установе и у складу са тим даје и прихвата предлоге за пружање различитих програма и облика. 	<ul style="list-style-type: none"> - Демократски и критичко- рефлексивни приступ пракси предшколског васпитања и образовања - Сагледавање вртића као заједнице учења којој су сарадња и размена основ учења, промена и развоја
<p>Знања о раду са породицом Знања о сарадњи са локалном заједницом</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Подстиче отворену комуникацију и размену са породицом (кроз развијену праксу добродошлице; непосредне контакте; документацију; писане информације и др.). - Успоставља односе са родитељима¹ и другим члановима породице на основу међусобног разумевања, поверења и сарадње. - Укључује родитеље у процес доношења одлука и узима у обзир перспективу родитеља приликом доношења одлука. - Заједно с родитељима развија педагошка уверења и знања и пружа подршку васпитној функцији породице. - Организује активности за укључивања породице и других чланова локалне заједнице (дебате, радионице, активности у вртићу, боравак, заједничке акције и др.). - Информира се о активностима и понуди локалне заједнице (спортских, уметничких, културних, еколошких, социјалних и других активности) и у вези са тим обавештава и консултује родитеље. - Сагледава потребе породице у својој локалној заједници, посебно из осетљивих 	<ul style="list-style-type: none"> - Уважавање примарне улоге и значаја родитеља и породице у васпитању на разном узрасту - Демократски и инклузивни приступ предшколском васпитању и образовању породицама, као основ развоја социјалне повезаности - Отвореност у односу вртића и локалне заједнице

	<p>друштвених група.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реализује васпитно-образовни програм кроз двосмерну сарадњу са локалном заједницом. 	
--	--	--

¹ Под термином родитељи подразумевају се родитељи, старатељи, односно други законски заступници детета.

3. РАЗВИЈАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ПРАКСЕ

ЗНАЊА	УМЕЊА	ВРЕДНОСТИ
<p>Знања о циљевима и принципима предшколског васпитања и образовања и функцијама предшколске установе и програма</p> <p>Знања о различитим поступцима и техникама планирања, праћења, документовања и вредновања у развијању програма</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Свој рад заснива на савременим теоријама развоја и учења, концепцији Основа програма и на искуствима најбоље педагошке праксе. - Освешћује и преиспитује властита начела и уверења о детету, учењу и својој улози. - Критички сагледава и развија своју праксу кроз властита истраживања и саморефлексију. - Користи различите стратегије праћења, документовања и вредновања васпитно-образовног рада и на основу њих развија програм. - Флексибилно планира васпитно-образовни рад на основу сталног праћења и слушања деце, као и размене са породицом и колегама. - Користи документацију за дијалог са децом, породицом и колегама. - Критички преиспитује усклађеност реалног програма са концепцијом Основа програма. 	<ul style="list-style-type: none"> - Критичко-рефлексивни приступ властитој пракси - Развијање програма у реалном контексту васпитно-образовне праксе деце у вртићу
<p>Знања за рад у контексту различитости</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Развија педагошки оквир у децем вртићу којим се уважавају различитости (културне, језичке, здравствене, социјалне...) и право на једнакост. - Развија осетљивост на дискриминацију и неправду и начине њиховог превазилажења. - Развија инклузивну праксу која олакшава учешће и учење деце и укључивање породице. - Подстиче интеркултурални дијалог у сарадњи са породицом и локалном заједницом. 	<ul style="list-style-type: none"> - Демократски и инклузивни приступ предшколском образовању и васпитању у коме се уважава различитост
<p>Знање о месту предшколског васпитања и образовања у локалном, националном и међународном контексту</p> <p>Разумевање друштвених и економских трендова који утичу на рад предшколске установе и захтева који се постављају пред професију васпитача</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Активно се ангажује у локалној заједници на заступању права и интереса детета и породице и промовисању њиховог учешћа у животу вртића. - Повезује се са релевантним институцијама, организацијама и удружењима и учествује у консултацијама око креирања образовне политике, у покретању акција везаних за децу и 	<ul style="list-style-type: none"> - Приступ предшколском васпитању и образовању заснован на правима детета и се промовише његово учешће као грађанина - Умереност на целоживотно учење деце у породици и васпитача - Етичко утемељење професије вођено најбољим интересом детета - Проактивни однос у промоцији и заштити

	<p>породицу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ангажује се у професионалним удружењима васпитача и стручним телима. - Промовише предшколско васпитање и образовање и професију васпитача кроз учешће на стручним скуповима, у медијима, публиковањем стручних радова и својим деловањем и понашањем у свакодневnoj пракси. - Аргументовано указује на проблеме у пракси предшколског васпитања и образовања и покреће акције. - Спреман је да се суочава са сталним и непредвидљивим променама света и времена у којем живимо и решава проблеме које оне доносе професији васпитача. - Свакодневну праксу и јавно деловање заснива на етичком кодексу професије. 	<p>права професије васпитача, права детета и породице</p>
<p>Знања о употреби дигиталних технологија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Примењује и интегрише нове технологије у непосредном васпитно-образовном раду. - Користи предности, контролише недостатке и опасности дигиталних технологија и код деце и родитеља развија свест и навике за њихову адекватну употребу. - Користи дигиталне технологије у планирању активности и конципирању потребних материјала, у посматрању, вредновању и документовању. - Ради у различитим базама података (за евиденцију података: о деци, родитељима, евалуацији и др.) - Примењује дигиталне технологије за размену информација са породицом, колегама, сарадницима, локалном заједницом и осталим заинтересованим лицима и институцијама. - Користи дигиталне технологије за стручно усавршавање. 	<p>- Култура употребе дигиталних технологија и функцији развијања програма</p>

Stručni komentar

KOMENTAR PRAVILNIKA O STANDARDIMA KOMPETENCIJA ZA PROFESIJU VASPITAČA I NJEGOVOG PROFESIONALNOG RAZVOJA - "Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 16/2018

- **Pravilnik određuje tri područja kompetentnosti - neposredni rad sa decom, razvijanje saradnje i zajednicu učenja i razvijanje profesionalne prakse. Pravilnik se primenjuje od 25. septembra 2018. godine •**

Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju vaspitača i njegovog profesionalnog razvoja ("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 16/2018 - dalje: Pravilnik) utvrdio je standarde kompetencija za profesiju vaspitača i njegovog profesionalnog razvoja, koji su sastavni deo Pravilnika.

Pravilnik se primenjuje od 25. septembra 2018. godine.

Kompetentnost vaspitača je prema važećim propisima jedna od ključnih dimenzija kvaliteta obrazovanja i vaspitanja. Standardi obrazovanja i vaspitanja predstavljaju skup normi na osnovu kojih se vrši procena kvaliteta u sistemu

obrazovanja i vaspitanja, a važan deo tih standarda su i standardi kompetencija vaspitača. Standardi kompetencije za profesiju vaspitača i njegovog profesionalnog razvoja (dalje: Standardi kompetencija) definisani su, između ostalog, na osnovu principa predškolskog vaspitanja i obrazovanja koji su određeni u **Zakonu o predškolskom vaspitanju i obrazovanju** ("Sl. glasnik RS", br. 18/2010 i 101/2017). Ti principi su:

- **dostupnost**, koja podrazumeva jednako pravo i dostupnost svih oblika predškolskog vaspitanja i obrazovanja, bez diskriminacije,
- **demokratičnost** kao uvažavanje potreba i prava dece i porodice, uključujući pravo na uvažavanje mišljenja, aktivno učešće, odlučivanje i preuzimanje odgovornosti,
- **otvorenost** kao građenje odnosa sa porodicom, drugim delovima u sistemu obrazovanja, kao što je škola, lokalnom samoupravom i sa širom društvenom zajednicom uključujući institucije kulture, zdravstva, socijalne zaštite i sl.,
- **autentičnost** označava celovit pristup detetu, uvažavanje razvojnih specifičnosti predškolskog uzrasta, različitosti i posebnosti, uključujući kulturne specifičnosti, negovanje igre kao autentičnog načina izražavanja i učenja predškolskog deteta, i
- **razvojnost** podrazumeva razvijanje različitih oblika i programa u okviru predškolske delatnosti u skladu sa potrebama dece i porodice i mogućnostima lokalne zajednice, kao i kontinuirano unapređivanje te delatnosti i otvorenost za pedagoške inovacije.

Pravilnikom je kompetentnost vaspitača određena kroz tri područja:

- neposredni rad sa decom,
- razvijanje saradnje i zajednice učenja,
- razvijanje profesionalne prakse.

Svako od navedenih područja kompetentnosti je konkretizovano kroz više kompetencija i prikazano je tabelarno u sledećim dimenzijama:

- znanje,
- umenja, i
- vrednosti.

Iako su kompetencije prikazane pojedinačno i konkretizovano, važno je da **svaku kompetenciju treba sagledati celovito kroz sve dimenzije - znanje, umenje i vrednosti, kao i u vezi sa drugim kompetencijama.**

Pravilnik uvodi **pojam "umenje"** pod kojim podrazumeva znanje da se nešto uradi. Radi se o pojmu koji nije pravnotehnički uobičajen. Međutim, normativac objašnjava njegovo korišćenje potrebom da se naglasi da se radi o primeni pojedinačnih veština i etičke prirode prakse vaspitača koja je zasnovana na njegovim vrednostima i refleksivnom preispitivanju znanja. U tom smislu se navedenom pojmu daje prednost u odnosu na pojam "veštine", koji bi označavao prvenstveno tehnicističko razumevanje vaspitnog rada. Prema našem mišljenju, prikladan bi bio i pojam "umeće".

Kompetentnost vaspitača u neposrednom radu sa decom

U okviru ovog područja kompetentnosti Pravilnikom su utvrđena određena znanja. **Svako od navedenih oblasti znanja odgovaraju i primerena umenja, kao i vrednosti koje bi trebalo da budu usvojene.** Iz smisla odredaba Pravilnika može se zaključiti da lista umenja, ne samo kada se radi o kompetentnosti vaspitača u neposrednom radu sa decom, nije strogo određena i zatvorena te da ostavlja prostor za neka druga umenja koja nisu navedena, ali bi u praksi mogla biti potrebna u primeni odgovarajućih znanja u okviru predškolskog programa. Ovo posebno stoga što se svaka kompetencija promatra celovito, kroz znanje, umenje i vrednosti, kao i u međusobnoj vezi sa drugim kompetencijama, tako da i lista umenja ne bi trebalo da bude strogo formalna.

Znanje o holističkoj prirodi razvoja deteta

Znanje o holističkoj prirodi razvoja deteta podrazumeva znanje o uzajamnoj zavisnosti i uslovljenosti socijalnog, emocionalnog, kognitivnog, motornog razvoja i razvoja govora. To uključuje i određena **umenja, i to:**

- stvaranje sigurnog okruženja u kome je dete psihofizički zaštićeno,
- razvijanje odnosa povezanosti sa decom kroz uvažavanje detetovih osećanja, inicijative i omogućavanje razvoja samostalnosti i samokontrole kod deteta,
- razvijanje osećanja sigurnosti kod deteta kroz odnose poverenja, predvidljivosti, uvažavanja i usklađenosti deteta sa okruženjem,
- posmatranje i slušanje dece radi uočavanja i razumevanja njihovih razvojnih potreba, interesovanja i mogućnosti,
- osnaživanje deteta za suočavanje sa konfliktima, stresom, problemima i novim situacijama i izazovima,
- sistematsko praćenje dečjeg napredovanja tako što se zajedno sa decom i roditeljima dokumentuju aktivnosti, procesi i rezultati i vrši njihovo interpretiranje,
- planiranje i realizovanje projekata i tema koje su primerene deci, u skladu sa dečjim potrebama, mogućnostima i interesovanjima, kojima se podržava holistički razvoj i dobrobit deteta, i

- prepoznavanje potrebe za dodatnom podrškom deci u vaspitanju i obrazovanju i razvijanje strategije za podršku njihovom razvoju i aktivnim učešćem u grupi.

Vrednosti koje bi vaspitač trebalo da usvoji primenom navedenih znanja i umenja su usmerenost na dobrobit deteta podrškom njegovim mogućnostima i aktivnom učešću u životu vrtića, celovito sagledavanje povezanosti procesa brige, nege, vaspitanja i obrazovanja, kao i uvažavanje različitosti i posvećenost inkluzivnom pristupu obrazovanju. Znanja o različitim strategijama učenja dece i znanja iz oblasti različitih nauka, umetnosti i kulture

Znanja o različitim strategijama učenja dece i znanja iz oblasti različitih nauka, umetnosti i kulture kao izvora sadržaja u razvijanju vaspitno-obrazovnog programa je povezano sa sledećim **umenjima**:

- kreiranje i organizovanje podsticajne sredine za učenje - fizičke i socijalne,
- razvijanje projekata na osnovu praćenja dece, a koji bi bili zasnovani na učenju kroz istraživanje, razmenu i saradnju među decom,
- podsticanje i podržavanje dečje inicijative i izbora,
- podržavanje igre kroz odgovarajuću opremljenost polustrukturiranim i nestrukturiranim materijalima, bogaćenjem dečjeg iskustva i ravnopravnim učešćem sa decom u igri,
- razvijanje programa koji su usmereni na ključne kompetencije za celoživotno učenje, kao što su različite vrste rane pismenosti, dispozicije za učenje i socijalne kompetencije,
- razvijanje programa koji se zasnivaju na raznovrsnim izvorima kao što su autentična iskustva dece, različite životne situacije, kultura, nauka, umetnost, tehnologija, ekologija, sport i dr.
- pružanje personalizovane i individualne podrške kod učenja deci koja imaju potrebu za dodatnom podrškom u vaspitanju i obrazovanju i njihovo uključivanje u predškolske aktivnosti.

U vezi sa ovim znanjima i umenjima su sledeće **vrednosti**:

- sagledavanje deteta kao aktivnog, kompetentnog aktera i protagonista vlastitog učenja,
- pristup učenju kao zajedničkoj konstrukciji, odnosno kako je Pravilnik označava kokonstrukciji znanja i kao otvorenom procesu koji omogućava aktivno učešće i podstiče dalje učenje,
- orijentacija na integrisani pristup učenju,
- igra kao jedinstveni čin u kome se aktiviraju svi potencijali deteta,
- stvaralaštvo kao suštinsko ljudsko svojstvo.

Znanja o komunikaciji i participaciji dece

Znanja o komunikaciji i participaciji dece su važan deo znanja o holističkoj prirodi razvoja deteta, koja uključuju sledeća **umenja**:

- slušanje i podržavanje različitih načina izražavanja dece kao što su crtanje, gradnja u prostoru, ples, pokret, zvuk i glas, pričanje i dr.,
- približavanje deci lokalnog, nacionalnog i kulturnog nasleđa čovečanstva - vizuelna umetnost, drama, muzika, ples, sport, tradicija i dr.,
- podsticanje i podržavanje razvijanja vršnjačke zajednice i dečjeg prijateljstva,
- podsticanje dece za učešće u kulturnom stvaralaštvu kao načinu samoizražavanja kroz predstave, građenje priča, likovni i primenjeni umetnički izraz, dramski izraz i dr.,
- uključivanje dece u lokalne projekte, događaje i aktivnosti na primer festivale, izložbe, sportska događanja, ekološke akcije, svakodnevni život zajednice i sl.,
- razvijanje pedagoških znanja preispitivanjem kako teorije, tako i prakse.

Vrednosti koje su u vezi sa znanjem o komunikaciji i participaciji dece i navedenim umenjima su:

- uvažavanje prava deteta koja se ostvaruju kroz njegovu punu participaciju u socijalnom i kulturnom životu zajednice,
- promovisanje demokratije, solidarnosti, aktivizma, kreativnosti, dobrobiti i ličnog ispunjenja svih učesnika,
- razvijanje socijalnog i kulturnog identiteta i osećanja pripadnosti kod dece kroz participaciju u vršnjačkoj zajednici, vrtiću i lokalnoj zajednici,
- ekološka svest integrisana u svakodnevne aktivnosti i odnos prema okruženju.

Znanja o zdravlju i nezi predškolske dece i o socijalnoj zaštiti

Umenja koja su u vezi sa znanjem o zdravlju i nezi predškolske dece i o socijalnoj zaštiti su:

- primena odgovarajuće prakse u odnosu na bezbednost, fizičko i mentalno zdravlje, higijenske zahteve, ishranu i zaštitu deteta, posebno kod rizika od zanemarivanja i zlostavljanja,
- razvijanje navike zdrave ishrane i obroka kao prijatnog socijalnog doživljaja.

Vrednost kojabi trebalo da se usvoji u okviru ovog znanja su celovito sagledavanje vaspitanja kao povezanog procesa brige, nege, vaspitanja i obrazovanja.

Razvijanje saradnje i zajednice učenja

Znanja, umenja i vrednosti koja su usmerene na razvijanje saradnje i zajednice učenja, podrazumevaju **različite učesnike, kao i nivoe saradnje**. To prvenstveno uključuje saradnju na nivou kolektiva, kao i sa kolegama iz drugih predškolskih ustanova. Na nju se nadovezuje i saradnja sa porodicom, kao i saradnja sa lokalnom zajednicom.

Znanja o zajedničkom učenju i saradnji

Znanje o zajedničkom učenju i saradnji podrazumeva saradnju između kolega u ustanovi, kao i saradnju sa kolegama iz drugih predškolskih ustanova. Ovaj vid saradnje se ostvaruje kroz određena **umenja**, i to:

- dijalog sa kolegama omogućuje vaspitaču da preispituje i izgrađuje vrednosti i uverenja o detetu i učenju i vlastitu praksu sa ciljem kontinuirane promene prakse i razvijanja kvaliteta programa,
- kritičko preispitivanje sa kolegama kulture i strukture dečjeg vrtića,
- saradnja sa kolegama iz drugih ustanova radi razmene iskustava, zajedničkog učenja i istraživanja,
- kroz samostalno i zajedničko preispitivanje prakse vaspitač planira i usmerava svoje i kolektivno stručno usavršavanje i profesionalni razvoj,
- razlike u mišljenju i probleme u praksi vaspitač koristi kao prilike za učenje,
- u saradnji sa kolegama izgrađuje pedagoška znanja kroz dokumentovanje i zajedničko vrednovanje prakse,
- preuzimanje inicijative u procesu razvoja prakse dečjeg vrtića i aktivna uloga u timskom radu,
- kritički analiziranje i sagledavanje mogućnosti i kapaciteta predškolske ustanove i u skladu sa tim davanje i prihvatanje predloga za pružanje različitih programa i oblika.

Usvajanje navedenih znanja i umenja rezultira i usvajanjem određenih **vrednosti**, a to su demokratski i kritičko-refleksivni pristup praksi predškolskog vaspitanja i obrazovanja, kao i sagledavanje vrtića kao zajednice učenja kroz saradnju i razmenu.

Znanja o radu sa porodicom i znanja o saradnji sa lokalnom zajednicom

U okviru celokupne saradnje koju vaspitač ostvaruje u radu, ovaj vid saradnje predstavlja važan deo koji se realizuje kroz sledeća **umenja**:

- podsticanje otvorene komunikacije i razmena sa porodicom, kao što su neposredni kontakti sa porodicom, pisane informacije i dr.,
- uspostavljanje odnosa sa roditeljima, odnosno starateljima i drugim zakonskim zastupnicima deteta, drugim članovima porodice na osnovu međusobnog razumevanja, poverenja i saradnje,
- uključivanje roditelja u proces donošenja odluka uz uvažavanje njihovih stavova,
- zajedno s roditeljima vaspitač razvija pedagoška uverenja i znanja i pruža podršku vaspitnoj funkciji porodice,
- organizovanje aktivnosti za uključivanje porodice i drugih članova lokalne zajednice u debate, radionice, aktivnosti u vrtiću, boravak, zajedničke akcije i dr.,
- informisanje o aktivnostima i ponudi lokalne zajednice kao što su sportske, umetničke, kulturne, ekološke, socijalne i druge aktivnosti i konsultovanje roditelja u vezi sa tim aktivnostima,
- sagledavanje potreba porodice u lokalnoj zajednici, posebno iz osetljivih društvenih grupa,
- realizovanje vaspitno-obrazovnog programa kroz saradnju sa lokalnom zajednicom.

Uvažavanje primarne uloge i značaja roditelja i porodice u vaspitanju na ranom uzrastu, demokratski i inkluzivni pristup predškolskom vaspitanju i obrazovanju i porodicama, kao i otvorenost u odnosu vrtića i lokalne zajednice predstavljaju osnovne **vrednosti** koje bi trebalo da budu usvojene na navedeni način, odnosno primenom znanja i umenja koja se odnose na razvijanje saradnje i učenja.

Razvijanje profesionalne prakse

Obezbeđivanje kvaliteta rada ustanove ostvaruje se i kroz **razvijanje profesionalne prakse koja će se zasnivati prvenstveno na znanjima o ciljevima i principima predškolskog vaspitanja i obrazovanja** i funkcijama predškolske ustanove i programa.

Znanja o ciljevima, principima i funkcijama predškolskog vaspitanja i obrazovanja i znanja o postupcima i tehnikama u razvijanju predškolskog programa

Znanja koja se odnose na osnovne principe i funkcije predškolske ustanove i predškolskog programa, kao i različitim postupcima i tehnikama planiranja, praćenja, dokumentovanja i vrednovanja u razvijanju tog programa, podrazumevaju odgovarajuća **umenja**, i to:

- vaspitač rad zasniva na savremenim teorijama razvoja i učenja, koncepciji osnova programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja (dalje: Osnova programa) i na iskustvima najbolje pedagoške prakse,
- osvešćuje i preispituje vlastita načela i uverenja o detetu, učenju i svojoj ulozi u detetovom razvoju,
- kritički sagledava i razvija svoju praksu kroz vlastita istraživanja i samorefleksiju,
- koristi različite strategije praćenja, dokumentovanja i vrednovanja vaspitno-obrazovnog rada,
- fleksibilno planira vaspitno-obrazovni rad na osnovu stalnog praćenja i slušanja dece, kao i razmene iskustava sa porodicom i kolegama,
- koristi dokumentaciju za dijalog sa decom, porodicom i kolegama,

- kritički preispituje usklađenost realnog programa sa koncepcijom Osnova programa.

Vrednosti koje bi trebalo da proisteknu kroz navedena znanja i umenja su kritičko-refleksivni pristup vlastitoj praksi i razvijanje predškolskog programa u realnom kontekstu vaspitno-obrazovne prakse dečjeg vrtića.

Znanja za rad u kontekstu različitosti

Umenja koja vaspitaču omogućavaju stvaranje atmosfere koja doprinosi uvažavanju različitosti i tolerancije, odnosno usvajanju **vrednosti** koja podrazumeva **demokratski i inkluzivni pristup predškolskom obrazovanju i vaspitanju kojim se uvažava različitost**, su:

- razvijanje pedagoškog okvira u dečjem vrtiću kojim se uvažavaju različitosti - kulturne, jezičke, zdravstvene, socijalne i dr., kao i pravo na jednakost,
- razvijanje osetljivosti na diskriminaciju i nepravdu i pronalaženje odgovarajućih načina za njihovo prevazilaženje,
- razvijanje inkluzivne prakse koja olakšava učešće i učenje dece i uključivanje porodice,
- podstiče interkulturalni dijalog u saradnji sa porodicom i lokalnom zajednicom.

Znanje o mestu predškolskog vaspitanja i obrazovanja u društvu i uticaju društvenih i ekonomskih trendova na rad predškolske ustanove

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje ima **poseban značaj u sistemu obrazovanja i vaspitanja, ali i u lokalnom, nacionalnom i međunarodnom okviru** koji nesporno, sa svoje strane utiče na rad predškolskih ustanova - posredno i neposredno. Zato je važno za rad vaspitača da razume društvene i ekonomske trendove koji utiču na rad predškolske ustanove i koji postavljaju nove zahteve pred vaspitača.

Umenja koja su u funkciji ostvarivanja ovih znanja su:

- aktivno angažovanje u lokalnoj zajednici na zastupanju prava i interesa deteta i porodice i promovisanju njihovog učešća u životu vrtića,
- povezivanje sa relevantnim institucijama, organizacijama i udruženjima i učestvovanje u konsultacijama oko kreiranja obrazovne politike,
- angažovanje u profesionalnim udruženjima vaspitača i stručnim telima,
- promovisanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja i profesije vaspitača kroz učešće na stručnim skupovima, u medijima, publikovanjem stručnih radova i sl.,
- argumentovano ukazivanje na probleme u praksi predškolskog vaspitanja i obrazovanja i angažovanje na njihovom rešavanju,
- spremnost na suočavanje sa stalnim i nepredvidljivim promenama sveta u kojem živimo i rešavanje problema koje one donose profesiji vaspitača,
- svakodnevna praksa i javno delovanje zasnovano na etičkom kodeksu profesije.

Znanja o upotrebi digitalnih tehnologija

Razvijanje profesionalne prakse uključuje nužno u savremenim uslovima rada znanja o upotrebi digitalnih tehnologija, koja podrazumevaju sledeća **umenja** vaspitača:

- primena i integracija nove tehnologije u neposrednom vaspitno-obrazovnom radu,
- korišćenje prednosti digitalnih tehnologija uz istovremeno kontrolisanje njihovih nedostataka i opasnosti, kao i razvijanje svesti i navike za njihovu adekvatnu upotrebu kod dece i roditelja,
- korišćenje digitalne tehnologije u planiranju aktivnosti i koncipiranju potrebnih materijala, u posmatranju, vrednovanju i dokumentovanju,
- rad u različitim bazama podataka (za evidenciju podataka: o deci, roditeljima, evaluaciji i dr.),
- primena digitalne tehnologije za razmenu informacija sa porodicom, kolegama, saradnicima, lokalnom zajednicom i ostalim zainteresovanim licima i institucijama,
- korišćenje digitalne tehnologije za stručno usavršavanje.

Vrednost koja bi trebalo da bude rezultat odgovarajućih znanja i umenja o upotrebi digitalnih tehnologija jeste **kultura njihove upotrebe** koja će biti u funkciji razvijanja predškolskog programa.